

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

תשרי תשע"ה גליון 85

העלון מוקדש לרפואה שלימה ובריאות איתנה לדודי היקר שאול בן סרח הי"ו

חג סוכות

נפשך, כנגד יצחק שמסר נפשו על גבי המזבח. ובכל מאדך, כנגד יעקב שהפריש מעשר מכל ממונו, ואפילו מבניו.

ובעל הטורים (דברים, שם) כתב "ואהבת. אותיות 'האבות'. בכל לבבך כאברהם שנאמר בו ומצאת את לבבו. בכל נפשך כיצחק שמסר נפשו להקב"ה. ובכל מאדך כיעקב דכתיב ביה (בראשית כח, כב) וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך".

ד. נמצינו למדים שיעקב אבינו מסמל את מידת "בכל מאדך", שענינה מיאוס הממון לשם עבודת השי"ת. יעקב אבינו מואס בעושר בית אביו ובוחר להיות יושב אהלים. ומוכן לתת את כל ממונו בעבור מצוה, וכמו שדרשו חז"ל (פסיקתא רבתי פיסקא א) "וכן יעקב כל זהב שסיגל מימיו וכל ממון שהיה לו מסר כדי ליתן לפני עשו בקבורתו שלא יכנס עשו בקבורה לתוכה, שנאמר בקברי אשר כריתי לי".

ובאומרנו "ובכל מאדך" משרישים אנו בנפשנו מידה זו של יעקב, ושמם לנגד עינינו שלא הממון הוא העיקר כי מאת ה' היה לנו, ומשלו הכל, ולא תהא לו חשיבות כנגד עבודת ה' ודבר מצוה.

ה. והנה **בתרגום יונתן** על הפסוק "ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות" פירש "ויעקב נסע לסוכות ויתעכב שם תריסר חודשי שנה ויבנה לו בית מדרש ולמקנהו עשה סוכות, בעבור כן קרא שמו של המקום סוכות".

וכתב **המלבי"ם** "לו לעצמו בנה בית קבוע שישב שם ויעבוד את ה', אבל למקנהו וקנינו עשה רק סוכות ארעי, כי העסק במקנה וקנין היה אצלו טפל וארעי, כסוכה שהיא דירת עראי".

שורש הנהגה זו נובעת ממידת ה"בכל מאדך" של יעקב. אדם שממונו עיקר בעיניו, הרי שעיסוקו במקנהו וקניניו הוא קבע ולא עראי, ולא שייכת אצלו בחינה של "ולמקנהו עשה סוכות". אך אצל יעקב וכל מי שהולך בדרכו הרי שדירת הקבע היא בבית המדרש, וכל הענינים הרוחניים הם העיקר בעבורו, וגם אם נצרך לעסוק למחיתו בעניני עולם הזה, אין הם נתפסים אצלו כעיקר אלא כדבר טפל ועראי.

והיא היא בחינתו של חג סוכות "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי", שביין האדם וידע שכל עניניו הגשמיים הם בדרך עראי בלבד, והעיקר והקביעות הם עניני הרוח. ולכך נתכוין הטור באומר שיעקב אבינו כנגד חג סוכות, ולכך המקור לקשר זה שבין יעקב לסוכות הוא הפסוק "ולמקנהו עשה סוכות", שמבטא את עראיותם של עניני העולם הזה בעיני יעקב ורעו.

ו. ובשם **חידושי הרי"ם** מובא שהמועדים בחודש תשרי הם כנגד האבות, ראש השנה הוא בבחינת "בכל לבבך" איוהי עבודה שלבב זו תפילה, ובאברהם נאמר "ומצאת את לבבו". "ובכל נפשך" זה יצחק שמסר נפשו בעקידה, וביה"כ נאמר "ועניתם את נפשותיכם". וסוכות

א. כתב **הטור** (או"ח סי' תי"ז) "ושמעתי מאחי הר"י שהמועדים נתקנו כנגד האבות, פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח) לושי ועשי עוגות, ופסח היה. שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק. **סוכות כנגד יעקב דכתיב** (בראשית לד) **ולמקנהו עשה סוכות**". וצריך ביאור מהו פשר הקשר בין יעקב לחג הסוכות שטמון באותן סוכות שעשה יעקב לצאנו, ודבר זה אומר דרשני.

ב. כתב **בשו"ת הרשב"א** (ח"ה סי' נה") "עוד שאלת לבאר לך ענין פרשת קריאת שמע. ובאמת יש לכל בעל דעה לדעת כי היא פרשה מיוחדת לנו, כוללת סודות ועיקרים גדולים שהם יסודות כל הבנין אשר בית ישראל נכון עליהם. ואני אומר שנצטרך לכיין בשעת הקריאה שהוא אחד ית' ושהוא אלהינו. ושאונו חייבים למסור נפשנו, ותאותנו, וכל מאודנו, לשמו ית'. וראוי לאהוב אותו בכל לבבנו, ובכל נפשנו, ובכל מאודנו, כי משלו הכל, ומשלו נתן לו. והוא אומר "ואהבת את ה' אלהיך **בכל לבבך**" בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע. ויצר הרע, הוא המפתה לאדם ללכת אחר חמדת הלב. והזוהירנו להיות חשק עבודתו ואהבתו ית', מבזה כל החשקים. והוא מדתו של אברהם אבינו ע"ה שניתן לו בן בעת זקנתו, אחר היותו חשוך בנים, ושנתאוה לו כל ימיו. והיה המעולה שבמין האנושי, ועיקרו בחפץ חסד, ונעשה לו אכזרי לאהבת בוראו, לשחוט אותו בידו. ועזב ושכח אהבת בנו יחידו, אשר אהבו תכלית אהבה, וחשק להיות אהבתו גוברת, ומשכחת כל החשקים והתאות. והוא שנקרא 'אוהב' באומר 'זרע אברהם אוהבי'. **ובכל נפשך** כולל כל מה שיגיע לאדם מן הנזקים והצער, ואפי' נטילת נפשו בקיום המצוות. כאמרם 'מה לך יוצא ליסקל? על שמלתי את בניו? מה לך יוצא לישרף? על שנטלתי את הלולב? והוא מדתו של יצחק אבינו ע"ה שנעקד על גבי המזבח, ופשט צוארו תחת הסכין, לחשבו כי השי"ת חפץ בכך. **ובכל מאדך**, למאוס כל ממונו, אם יצטרך לכך, לקיים עבודתו ית'. **כיעקב אבינו ע"ה** שמאס בעושר בית אביו, ובחר לו להיות יושב אהלים. ואמר **ובל אשר נתן לי, עשר אעשרנו לך**. ובמדרש אמרו **שנתן כל נכסיו שהביא מחוצה לארץ בקניית המערה, כמ"ש בקברי אשר כריתי לי, שנעשה לו כרי מנכסיו, בדמי מערת המכפלה**. והכלל, שצריכין אנו לקבוע בנפשנו, הסכמה מוחלטת בכל עת שנקרא ק"ש, שאנו מסכימין למסור כל תאוותנו, וחשקי לבבנו, וכל נפשנו, מן האברים ועד נטילת נפש, והממון, על יחוד קדושת שמו. ושנראה בציור הלב, כאילו באנו לידי כך".

ג. וכ"כ **ריבנו בחיי** (דברים ו, ה) בשם **הספרי** "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, כנגד אברהם יצחק ויעקב. בכל לבבך, כנגד אברהם שאהב הקב"ה בכל לבבו והמשיך הלבבות לאמונתו. ובכל

מאשה יהודית בת יעקב אהרון וייס ע"ה
רחל בת עליה אבוטבול ע"ה ע"י מקס
מנחם בן יוסף ולאח ז"ל

טניה בת פנחס הויכרך ע"ה
שמעון בן מרים בן זקן ז"ל
יצחק בן רחל חלפון ז"ל

לענין ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרח ע"ה

על שם "ובכל מאדך" כנגד יעקב שנאמר בו "ולמקנהו עשה סוכות". וכהמבואר לעיל שיעקב וסוכות ענינם אחד - "דירת קבע לעניני הרוח, ודירת עראי לגשמיות".

ז. וכפי שציין הרשב"א, בכח מידה זו של "בכל מאדך" יותר יעקב על כל ממונו לשם מצוה כדי לזכות לקבורה במערת המכפלה, והשריש בזרעו כח זה של ביטול חשיבות הממון לעומת דבר מצוה וקדושה.

ונראה שענין זה בולט בייחוד בחג הסוכות שהוא כנגד יעקב, שיהודי מוציא ממון רב לזכות לדי' מינים כשרים ולעשיית סוכה ושאר צרכי החג, ואין הדבר נחשב בעיניו כחסרון כיס. וכל זאת מכח יעקב שנתן כל ממונו לשם מצוה.

ונראה שזהו הביאור בדברי הגמ' בע"ז (ג, א) שהקב"ה אומר לאומות העולם "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה", ואמרו בגמ' שם "ואמאי קרי ליה מצוה קלה, משום דלית ביה חסרון כיס", וכבר הקשו המפרשים שבודאי יש במצות סוכה חסרון כיס, וצריך להוציא על הסכך ועל הדפנות, וכן לקנות צרכי החג.

אמנם הביאור הוא כנ"ל, שגם אם צריך להוציא הוצאות בעבור קיום המצוה מכל מקום נקל בעיני ישראל להוציא הוצאות אלו, ונחשב הדבר בעבורו כאילו אין בו חסרון כיס, כי את כל הון ביתו יתן בעבור מצוה ממצוות התורה. ואף שבכל המצוות אפשר לומר כן, מ"מ הקב"ה אומר זאת דוקא במצות סוכה שהיא מיסוד ענינו של יעקב שהשריש בנו מידה של ביטול הממון בעבור דבר מצוה.

ח. ועפ"ז נראה לומר דבר נפלא, שהנה את עיקר ההוצאות על עניני החג מוציאים בימים שבין יוה"כ לסוכות שבהם מתכוננים לחג הסוכות.

והנה ידוע שלמחרת יוה"כ ציוה משה את ישראל על מלאכת המשכן, ובימים שבין יוה"כ לסוכות אספו את נדבות המשכן, ובידי' תשרי נתנו כל הנדבה למשה, ובטו' בתשרי החלה מלאכת המשכן ואז חזרו ענני הכבוד שנסתלקו לאחר מעשה העגל.

ונמצא שבימים שבין יוה"כ לסוכות הלכו אבותינו בדרכו של יעקב ונתנו בחפץ לב את כל ממונם למצות המשכן, ולכן נחקק בנו לדורות בימים אלו בייחוד ענין זה של הוצאות ממון לשם מצוות החג.

ט. והנה ידוע שמסכת סוכה נחתמת במעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונישאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. וכשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח, ואמרה, לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק.

ונראה שחתימת המסכת במעשה זה באה ללמד על מהות החילוק שבין ישראל לגויים ועד כמה מופקעים הגויים מבחינה זו של מצות סוכה. כי אצל הגוי הממון הוא העיקר, והוא עדיף בעיניו מעניני הרוח, וגם אם גוי נותן מממונו עבור ענין רוחני הרי שמכוין בזה לתועלתו הגשמית נכמו שאמרו במסכת ראש השנה (ד, א) "האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני, ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור", ונתבאר שם בגמ' וברש"י שזהו דוקא בישראל שלבו לשמים,

ואם מריעין לו אינו קורא לו תגר, אלא תולה היסורין בעונו, אבל נכרי אם אין מטיבין לו כגמולו קורא תגר. וזהו שאמרה ב' טענות: א. "עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל", כי הגויים מסתכלים על ענין הקרבנות כבזבז ממון. ב. "ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק". שבעינייה לא היתה תועלת בקרבנות כיון שבשעת הדחק לא עמד להם [לפי ראות עיניה].

וכנגד זה אמרו (סוכה מה, א) "בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח, יופי לך מזבח", וכפי שביאר שם המהרש"א שהוא כנגד מה שאמרה בת בילגה. כי בנפש בני יעקב חקוק הכח לזכות כל כסף וזהב שבעולם בעבור דבר מצוה, ואדרבה יודעים שכל הון לא ישווה לתיקון העצום שנעשה ע"י הקרבנות. [ולכן כופלים "יופי לך מזבח" ב' פעמים, כנגד ב' טענותיה, כי עצם הוצאת הממון על הקרבנות היא מצוה וזכות גדולה, ועוד שבודאי עומדים הקרבנות לישראל].

י. וזהו תורף החילוק בין ישראל לאומות העולם, אצל גוי הוצאה על מצוה היא כילווי ממון נכמו שאמרה בת בילגה "עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל", ואפילו ממון מועט שמוציא על מצוה נחשב לו כהפסד. ואצל ישראל הוא בהיפך שמוכן לתת כל הון שבעולם עבור מצוה ואין זה נחשב אצלו כבזבז אלא זכות גדולה.

ובעניני העוה"ז הוא בהיפך, שאצל גוי כל הנאה גשמית גם אם אינה לצורך מצדיקה הוצאה ובזבז, ואצל ישראל רק מה שמוכרח ונצרך לעבודת ה' ראוי להוציא עליו ולא לשם בזבז והנאה גרידא.

יא. ואמנם, הסוד הוא שכל מה שיעקב מוציא על מצוה אינו נחסר ממנו, וכמו שאמרו במדרש תנחומא (בובר, וישלח יא) אודות יעקב אבינו שנתן את כל הממון שהרויח בחו"ל לעשו "ותאמר שחסר דבר, אלא מילא הקב"ה חסרונו והחזיר לו מיד הכל, שנאמר ויבא יעקב שלם". ללמדך, שאין בא הפסד ונוק לאדם מקיום מצוה, ואדרבה הכל חוזר לו בשלימות ואף נשכר בכפל כפלים.

יב. ואף שאמרו "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש" ואין אדם מחוייב לתת כל ממונו עבור מצות עשה, וכמ"ש הרמ"א בהל' ד' מינים "מי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, אפילו מצוה עוברת". מי"מ כבר כתב החלקת יואב (סוף חלק א' דיני אונס ענף ז'), דהיינו שאינו מחוייב ליתן בעד הדבר יותר מכדי שוויו כדי שיוכל לקיים המצוה, אבל מה ששווה הדבר באמת בזה ודאי חייב ליתן כל ממונו בעדו. ולכך אמרו בדוקא 'המבזבז' כלומר שהוא יותר מכדי שוויו. וכע"ז כתב בבאה"ל (שם ד"ה אפילו).

ומנין הכח בלב ישראל ליתן כל ממונו בעבור מצוה אחת? אלא שדבר זה חקוק בנו מאבינו יעקב, וכדברי הרשב"א הנ"ל "ובכל מאודך, למאוס כל ממונו, אם יצטרך לך, לקיים עבודתו ית'. כיעקב אבינו ע"ה שמאס בעושר בית אביו, ובוחר לו להיות יושב אהלים".

האזינו לשיחות מוסר והשקפה ופרשת השבוע מאת הרב ראובן גולן

ב'קול הלשון' בטל' 03-6171001. לשיחות חדשות יש להקיש [לא ברצף] 1-1-2-48-1-1

ניתן להשיג את השיעורים והשיחות בעמדות המחשב של 'קול הלשון' בכל רחבי הארץ וכן באתר 'קול הלשון'

מוזלי בת חזנה כהן ע"ה ♦ אילנה בת גילה ישראל ע"ה ♦ סוליקה בת רחל חייבי ע"ה ע"ה יאיר הן הי"ו

שמסון בן עליזה בנימין ז"ל
יובבד בת עליזה בנימין ע"ה
רחמונה בת רחל סיידה ע"ה

יעקב בן פרחא לוי ז"ל ע"ה כוכבי
מנוחה רחל בת מטילדה לאה פלד ע"ה
פמלה בת אידית יעקב ע"ה

אליהו בן עישה תורג'מן ז"ל
רחמים בן לאה שחיבר ז"ל
גבריאיל בן לאומה מימון ז"ל